

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านทักษะพื้นฐาน ด้านจิตใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมือง และประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้า
2. การสุ่มตัวอย่าง
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้า

1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี รวมถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ต้องการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน

2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 คือ ครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 คือ ผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีรายละเอียดของการเลือก

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาที่สอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เลือกใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 สำรวจรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 120 โรงเรียน แบ่งเป็น 8 กลุ่มแล้วนำมาสุ่มตัวอย่างโรงเรียน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้อัตราส่วน 1:5 ของแต่ละกลุ่มโรงเรียน ดังนั้น จะได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนทั้งหมด 24 โรงเรียน

1.2 สุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 24 โรงเรียนจากข้อที่ 1.1 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนละ 12 คน จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนทั้งหมด 24 โรงเรียน ครูสังคมศึกษาสังกัดอยู่โรงเรียนกรมสามัญศึกษาที่ใช้ในการวิจัยศึกษาทั้งหมดจำนวน 288 คน ดังตารางที่แสดงรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการกำหนดและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มโรงเรียน กรุงเทพมหานคร	จำนวนโรงเรียน	กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน	กลุ่มตัวอย่างครู (12 คน : 1 โรงเรียน)
1	15	3	36
2	16	3	36
3	15	3	36
4	14	3	36
5	18	4	48
6	17	3	36
7	15	3	36
8	10	2	24
รวม	120	24	288

2. กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งเป็นผู้ประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ได้ผ่านเกณฑ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่มเกี่ยวข้องกับพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 22 คน และมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

- ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 คือ อาจารย์ในสถาบันระดับอุดมศึกษา ผู้มีประสบการณ์สอนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลงานการวิจัย หรือเขียนบทความจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังจิตพิสัย และเสริมสร้างค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือสถาบันราชภัฏ ผู้มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 8 ท่าน

- ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 2 คือ ศึกษานิเทศก์กลุ่มสังคมศึกษามีประสบการณ์ในงานที่เกี่ยวข้องในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือผู้มีผลงานการวิจัย เขียนบทความ จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 ท่าน

- ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 3 คือ ครูต้นแบบ ครูดีเด่น ครูแกนนำ หรือครูผู้ร่วมนิเทศก์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปี 2541-2544 จำนวน 10 ท่าน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามชุดที่ 1

3.1 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาในการวิจัยเบื้องต้น จำนวน 1 ชุดเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเภทกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพของครูสังคมศึกษาซึ่งเป็นผู้ตอบ ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - List) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 4 ด้านประกอบด้วยกิจกรรมในห้องเรียน 18 ข้อ, กิจกรรมเสริมหลักสูตร 21 ข้อ และกิจกรรมร่วมกับชุมชน 18 ข้อ

รวมทั้งสิ้น 57 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนมี 4 ระดับตามความคิดเห็นของความเหมาะสมของกิจกรรมนั้นๆ ดังนี้

ความเหมาะสมมาก	ให้คะแนน	3
ความเหมาะสมปานกลาง	ให้คะแนน	2
ความเหมาะสมน้อย	ให้คะแนน	1
ไม่มีความเหมาะสมเลย	ให้คะแนน	0

โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
2.56 - 3.00	เหมาะสมมาก
1.56 - 2.55	เหมาะสมปานกลาง
0.56 - 1.55	เหมาะสมน้อย
0.00 - 0.55	ไม่มีความเหมาะสมเลย

3.2 นำเสนอแบบสอบถามแบบเลือกตอบที่ได้สร้างไว้ในข้อที่ 3.1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามชุดที่ 1 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมในประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 4 ด้าน และนำไปปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงไปใช้ทดลอง (Try Out) กับครูสังคมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทองและโรงเรียนปทุมคงคา จำนวน 24 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย และปรับนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดต่อไป

แบบสอบถามชุดที่ 2

3.3 หลังจากรวบรวมวิเคราะห์คัดเลือกข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1 ผู้วิจัยนำมาสร้างข้อกระทงในแบบสอบถามชุดที่สองให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 22 คน ประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนที่นำเสนอไว้ ประกอบด้วยกิจกรรมในห้องเรียน 14 ข้อ, กิจกรรมเสริมหลักสูตร 14 ข้อ และกิจกรรมร่วมกับชุมชน 13 ข้อ รวมทั้งสิ้น 41 ข้อ ซึ่งศึกษาประเด็นของกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านความรู้และทักษะพื้นฐาน ด้านจิตใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองและประชาธิปไตย ในแต่ละประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

3.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่สร้างเรียบร้อยจากข้อ 3.3 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละกลุ่มประเมินผลว่ากิจกรรมที่นำเสนอมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นแบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนมี 4 ระดับตามความคิดเห็นของความเหมาะสมของกิจกรรม ดังนี้

เหมาะสมมาก	ให้คะแนน	3
เหมาะสมปานกลาง	ให้คะแนน	2
เหมาะสมน้อย	ให้คะแนน	1
ไม่เหมาะสมเลย	ให้คะแนน	0

โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
2.56 - 3.00	เหมาะสมมาก
1.56 - 2.55	เหมาะสมปานกลาง
0.56 - 1.55	เหมาะสมน้อย
0.00 - 0.55	ไม่เหมาะสมเลย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีดำเนินงานดังนี้

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1

4.1 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการถึงผู้อำนวยการ คณะครูในหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

4.2 ผู้วิจัยเดินทางนำแบบสอบถามส่งด้วยตนเองที่โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 โรงเรียน โดยมีกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาที่ใช้ในการวิจัยศึกษาทั้งหมดจำนวน 288 คน โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลติดต่อประสานงานกับหัวหน้าหมวดและคณะครูสังคมศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 25

สิงหาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2544 รวมเวลา 27 วัน ซึ่งได้ติดตามขอรับแบบสอบถามคืนจากครูสังคมศึกษาจนได้ตามจำนวนที่ต้องการ และแบบสอบถามได้รับการตรวจการตอบคำถามครบถ้วนสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 100 จึงนำมาวิเคราะห์ผลโดยใช้เวลา 1 เดือน แล้วนำข้อที่ผ่านเกณฑ์เสนอผู้เชี่ยวชาญต่อไป

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 2

4.3 ส่วนแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม การนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ผ่านเกณฑ์เบื้องต้นดังกล่าว ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และประสานงานติดต่อทางโทรศัพท์กับผู้เชี่ยวชาญกลุ่มครูดีเด่นและครูต้นแบบ จำนวน 10 คน ประเมินส่งกลับคืนมา 10 ฉบับ และข้อมูลส่วนของผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอนสังคมศึกษากลุ่มอาจารย์ระดับอุดมศึกษาจำนวน 8 คน และผู้เชี่ยวชาญกลุ่มศึกษานิเทศก์จำนวน 4 คน ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและสามารถเก็บจนครบทั้ง 22 คนตามจำนวนที่กำหนดไว้ และติดตามจนได้รับคืนมาตามจำนวนที่ต้องการ และแบบสอบถามได้รับการตรวจการตอบคำถามครบถ้วนสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2544 รวมเวลา 2 เดือน จึงได้ข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญครบตามจำนวนที่กำหนด จึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์วิธีทางสถิติด้วยตนเอง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS+ พร้อมนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS+ (Statistical Package For Social Science) ตามขั้นตอน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 1

5.1 ข้อมูลตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการแจกแจงหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง โดยใช้สูตรหาค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 ข้อมูลตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยผู้วิจัยนำมาหาค่า

มัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) และแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามที่กำหนด แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามชุดที่ 2

5.3 ข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลชุดที่สองของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้วิจัยนำมาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x}) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) โดยพิจารณาจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นว่าวิธีการจัดกิจกรรมและประเภทกิจกรรมมีความเหมาะสมซึ่งมีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) มากกว่า 2.55 ขึ้นไป โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากแบบสอบถามเปิด ผู้วิจัยนำข้อมูลนำมาวิเคราะห์เนื้อหา

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

สูตรหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

(ประกอบ กรรมสูตร, 2542 : 63)

สูตรค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{x})

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

\bar{x}	แทน	ค่ามัชฌิมเลขคณิต
N	แทน	จำนวนคำตอบทั้งหมด
f	แทน	จำนวนความถี่
x	แทน	ค่าคะแนนที่กำหนดตามน้ำหนักคำตอบเป็น 3,2,1,0
$\sum fx$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละระดับคูณด้วยความถี่

(ประกอบ กรรมสูตร, 2542 : 69)

สูตรค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left(\frac{\sum fx}{N}\right)^2}$$

S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนผู้ตอบ
f	แทน	จำนวนความถี่
x	แทน	ค่าคะแนนที่กำหนดตามน้ำหนักคำตอบเป็น 3,2,1,0

(ประกอบ กรรณสูต, 2542 : 70)

6. การนำเสนอข้อมูล

- 6.1 ข้อมูลที่เป็นค่าสถิติ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง
- 6.2 ข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์เนื้อหาคำตอบเปิดนำเสนอเป็นความเรียง